

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэш цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуашІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхри зыщызужь амалхэр зыхуагъэшхъэпурэ мы зэгухэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъээзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуиту, я щІыхьымрэ я хуэфащэхэмрэкІэ зэхуэдэу къальхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым экъуэш зэхэщІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэшхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІзу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылкъуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылгытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмыщІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжыншэу хуашІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щіІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щыпIи цыхуу, юридическэ лицоуэ кыщалгытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури кэрал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэщ икIи кэрал хабзэм кэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалтэм кэмызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхущIафэхэми, апхуэдэ IуэхущIафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ хабзэ нэхъыщхъэм е кэрал хабзэм кырипэс цыху хуэфашцэхэр зыкыутэ IуэхущIафэ кыщыхъукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеящIэхэм зыхуигъэзэну, зыкыригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури лажъэ имыIэу яубыд, ягъэIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щыпIэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхуми хуитыныгъэ иIэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажъэ кыщытралхъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелхъэ хеящIэ щхъэхуит псэхуитыр зауагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щIапхъэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цыхури зиухиижын зыхуэныкыуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищIэгъу нахуэм и кIэхуы, кэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ кълъытэр, мыхеифэ крәплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щыщIэм щыгъуэ кэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхъэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхъэу къащыхъу зэримыщIам щхъэкIэ. Хэти щIапхъэджагъэ щыщIам щыгъуэ хуэгъуэуау щыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум и гъашIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри кыхъзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм кьеIусэ Хэти хуитыныгъэ иIэщ мыпхуэдэ кыхъзэрыхъыныгъэхэм кэрал хабзэкIэ зыкыщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ дэтхэнэ зы кэралы и щыналхъэм щхъэхуиты щызекIуэну, щыпсэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езы и кэралри хэту дэтхэнэ зы кэралым иIапхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхъэр нэгъуэщI кэрал иригъэзыну, щхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щIапхъэджагъэхэм е Дунейпсо кэрал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ кэмызэгъ IуэхущIафэхэм кыхъэкI даудапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зы кэралым и цыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхур зицыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къэралым и цыыху хъуну иIэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цыыхухъуми цыыхубзми хуитыныгъэ иIэщ къызыхэкIа лъэпкъым, зи цыыхуу щыт къэралым е дину иIыгъым къыхэкI пэрыуэгъу къыхуэмыуву, хуиту къишэну, дэкIуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъыныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я щхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIныгъэ икъурэкIэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжъэ нэхъыщхъэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр иIэхъэгъуэу мылкъу зригъэIэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихур щхъэусыгъуэншэу и мылкъу пэIэщIэ е лъымыIэсыф пщIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум гупсысэ, зэхашIэ икIи дин хуитыныгъэ иIэщ. Мы хуитыныгъэм къызэщIеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхъэхуэIуэрыщIэнхэр, и динкIэ щIапхъэхэр нэрылъагъуу яригъэщIэн, игъэзэщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиIуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыихур и гупсысэхэм къыхэкIкIэ зымы къымыгъэгумэщIыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътэуэ щIэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукии къэхутэн-къэпщитэн, зыIэрыгъэхъэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэщ Iэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхъэну.

2. Хэти зы хасэ хыхъэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ занщIэу езым е хуиту къыхиха и лIыкIуэхэм я IэкIэ къэралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхъэну, хэIэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ и къэралым цыихубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхъэпэну.

3. Хыкумэт Iэщхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цыихубэм и фIэигъуэныгъэрщ. А фIэигъуэныгъэр утыку къохъэр щэху щIыкIэм тет хэыхыныгъэ хуит захуэхэу е цыихухэм я фIэигъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщI щIыкIэхэу, зи ныбжъ ирикъуа цыиху псоми яхуэIухауэ, я IэIэтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIалъэ гъэнэхуакIэ къытрагъэзэжхэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыихубэ жылагъуэм зэрыщыщым елътэуэ дэтхэнэ зы цыихум хуэфашщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елътэуэ дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыихугъэрэкIэ тыншу зэрызиужыныу экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хуиту кыыхыхыну, зауагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм кыыцахъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжьапщІэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цыхум хуэфэщэн псзукІэ иІуэ зыгъэпсзун, щыхуейм деж зылъыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псзукІэ амал къезытын зы лэжьапщІэ хуэфІ кыІэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхишэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпсэхуну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лэжьэгъуэ пІалъэр цыху хуэфашэ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лэжьапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашэ иІуэ псзун папщІэ шхыныгъуэ, фашэ, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лІыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъэхэм кыыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмыщІагъэ кылыбысу щытмэ кыыцахъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхауэ кыкІэлъыплъынхэу, кыдэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмышхъэгъусэхэм кълъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хуитщ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дыдэу къапщтэмэ икІи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщІэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэІухагъэну. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елъытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфІу гъэпсауэ икІи цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащІ щІыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хуцІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулъытэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлъыну икІи мамырныгъэр кыыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лэжьыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.
3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цыхубэм и щІэнхабзэ гъашІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.
2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым кыигъэщІа щІэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылъкуу, пщІэуэ, щІыхъуэ кыпэкІуэу хуэр кыыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм кыыщыхэщ цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхьэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихьэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхь, лъытэныгъэ кыыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхьэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыль-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм кыыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы кыыщІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдзу.
